

Theme 9 – Пари и банки

МВБУ, Ботевград, 2012-2013,
Макроикономика

Theme 9 – Пари и банки

- Еволюция и функции на парите
- Парични агрегати – измерване на паричното предлагане
- Федерална резервна система на САЩ
- Българска народна банка
- Централно банкиране – функции и политики / на примера на Федералната резервна система
- Фракционно банкиране и паричен (депозитен) мултипликатор
- Скорост на паричното обръщение (количествена теория на парите)

Theme 9 – Пари и банки

- Еволюция и функции на парите
- Стокови пари /бартер; “двойно съвпадение”; монети – Закон на Грешъм – “лошите пари прогонват добрите”/
- Осребрими книжни пари /документ гарантиращ притежание на благороден метал – династията Мин 14 век Китай.../
- Неосребрими книжни пари – националните емисионни институти – гарант за т.н. неосребрими пари
- Кредитни пари – чекова система

Theme 9 – Пари и банки

- Функции на парите

Общество без каквато и да е форма на пари е **бартерна икономика**. Стоките и услугите се търгуват директно за други стоки и услуги.

В бартерната икономика трябва да има **двойно съвпадение** /на субектите на размяната и на това, което те желаят да разменят/ за да има търговия.

Theme 9 – Пари и банки

- Функции на парите

В бартерната икономика търговията и специализацията са ограничени.

→ стандартът не е висок.

Дали парите са в основата на всяко зло?

1. Да
2. Не
3. Не съм сигурен/а
4. В повечето случаи

Theme 9 – Пари и банки

- В икономика без пари /бартер/ се среща насилие, криминални деяния и т.н. В този смисъл парите може би невинаги са в основата на всяко зло....
- Но често именно парите подтикват към криминални деяния.

Коя от следните функции не е общоприета функция на парите?

1. Средство за обръщение
2. Платежно средство
3. Мярка на стойността
4. Създател на богатство
5. Средство за натрупване

Theme 9 – Пари и банки

- Средство за обръщение / Medium of Exchange

Парите се разменят за стоки – отпада необходимостта от “двойното съвпадение” при бартера – монети, банкноти, чекове.

Theme 9 – Пари и банки

- Мярка на стойността / Standard of Value

Чрез парите се определя колко струва дадената стока.

Theme 9 – Пари и банки

- Средство за натрупване / Store of Value

Чрез парите се натрупват богатства.

Theme 9 – Пари и банки

- Парични агрегати (измерване на паричното предлагане)

Приетите в САЩ парични агрегати са както следва:

- Монетарна база
- M1
- M2
- M3

Theme 9 – Пари и банки

Парични агрегати (измерване на паричното предлагане)

Монетарната база е:

Банкови резерви + Пари в притежание на небанковата публика.

Банковите резерви са фондове на банките, които могат да бъдат отдавани на заем.

Парите в обръщение са банкноти и монети.

Theme 9 – Пари и банки

- Парични агрегати (измерване на паричното предлагане) / USA

M1 = тесни пари

M1 = Пари в обръщение / Currency + Пътнически чекове / Traveler's Checks + Депозити до поискване (Demand Deposits + Other Checkable Deposits).

M1 са пари, които може да използвате за закупуване на стоки в магазин.

Theme 9 – Пари и банки

- Парични агрегати (измерване на паричното предлагане) / USA

M2 = средни пари

M2 = M1 + взаимни фондове на паричния пазар / MMMFs + краткосрочни сертификати за депозити / Short Term CDs + краткосрочни депозити / Small Time Deposits

MMMF = взаимни фондове на паричния пазар / money market mutual funds (форма на спестяване).

CD = сертификати за депозити / certificate of deposit (спестявания с фиксирана лихва)

Краткосрочни депозити / Small time deposits = обикновено в малки по обем спестовни (т.е. депозитни) сметки.

Theme 9 – Пари и банки

- Парични агрегати (измерване на паричното предлагане) / USA

M3 = широки пари

M3 = M2 + Дългосрочни депозити / Large Time Deposits +
Споразумения за обратно изкупуване / RPs + Доларови
спестявания зад граница / Eurodollars + Взаимни фондове /
Institution held MMMFs

Дългосрочни депозити / Large time deposits = пари в големи
/корпоративни/ спестовни депозити.

RP = споразумения за обратно изкупуване на ценни книжа
(спестявания с обезпечение под формата на облигации).

Eurodollars = доларови спестявания зад граница.

Theme 9 – Пари и банки

- Парични агрегати (измерване на паричното предлагане)

Информация за паричните агрегати в САЩ:

<http://www.federalreserve.gov>

Theme 9 – Пари и банки

Definitions of euro area monetary aggregates - ECB

<u>Liabilities (1)</u>	M1	M2	M3
Currency in circulation	X	X	X
Overnight deposits	X	X	X
Deposits with an agreed maturity up to 2 years		X	X
Deposits redeemable at a period of notice up to 3 months		X	X
Repurchase agreements			X
Money market fund (MMF) shares/units			X
Debt securities up to 2 years			X

(1) Liabilities of the money-issuing sector and central government liabilities with a monetary character held by the money-holding sector.

<http://www.ecb.int/stats/money/aggregates/aggr/html/hist.en.html>

Theme 9 – Пари и банки

- На следващите три слайда са представени паричните агрегати в България – 12.2011 – 12.2012
- Пари извън ПФИ + овърнайт депозити
- Депозити с матуритет 2 г. + депозити договорени за ползване след предизвестие
- Търгуеми инструменти (издадени дългови ЦК до 2 години + акции и дялове на ФПП + репосделки)

Година	Месец	МЗ			
		М2			
		М1			
		Пари извън ПФИ ¹	Овърнайт-депозити		
левове	чуждестранна валута				
Салда					
2011	XII	7793381	9524166	3709330	13233496
2012	I	7527980	9961363	3965756	13927119
2012	II	7482214	9996013	4173811	14169824
2012	III	7451411	9932077	3990688	13922765
2012	IV	7513406	9753874	4437741	14191615
2012	V	7496262	9559910	4464525	14024435
2012	VI	7675843	9559375	4013273	13572648
2012	VII	7939513	10107033	4487697	14594730
2012	VIII	8093568	10200103	4233452	14433555
2012	IX	8040269	10344512	4242318	14586830
2012	X	7971248	10025747	4300875	14326622
2012	XI	8017597	10212142	4383279	14595421
2012	XII	8499217	10578659	3936333	14514992

Година	Месец	МЗ					
		М2					
		КВАЗИПАРИ					
		Депозити с договорен матуритет до 2 г.			Депозити, договорени за ползване след предизвестие до 3 месеца		
левове	чуждестранна валута		левове	чуждестранна валута			
Салда							
2011	XII	14303371 ^R	16106465	30409836 ^R	2848355	2517886	5366241
2012	I	14487261 ^R	16061885	30549146 ^R	2850803	2444188	5294991
2012	II	14743107 ^R	15590039	30333146 ^R	2869732	2448037	5317769
2012	III	15116631 ^R	15629181	30745812 ^R	2888074	2418673	5306747
2012	IV	15632414 ^R	15548093	31180507 ^R	2895970	2437351	5333321
2012	V	15750248 ^R	15594463	31344711 ^R	2925589	2522759	5448348
2012	VI	15760990 ^R	15880323	31641313 ^R	2986348	2533097	5519445
2012	VII	15958764 ^R	15680260	31639024 ^R	3052847	2590919	5643766
2012	VIII	16228398 ^R	15550151	31778549 ^R	3094942	2587104	5682046
2012	IX	16436826 ^R	15391449	31828275 ^R	3159374	2597606	5756980
2012	X	16719091	15048232	31767323	3173727	2615725	5789452
2012	XI	16751486	15025366	31776852	3301439	2664393	5965832
2012	XII	16924942	15034371	31959313	3758108	2899456	6657564

Година	Месец	МЗ		
		Търгуеми инструменти (издадени дългови ЦК до 2 години + акции и дялове на ФПП + репо-сделки)		
		левове	чуждестранна валута	
2011	XII	111451	7433	118884
2012	I	70145	3601	73746
2012	II	69073	3601	72674
2012	III	67105	3601	70706
2012	IV	68109	3601	71710
2012	V	76942	3601	80543
2012	VI	80134	3014	83148
2012	VII	92271	3014	95285
2012	VIII	96232	3014	99246
2012	IX	105095	3014	108109
2012	XII	111525	1743	113268

Theme 9 – Пари и банки

- Федерална резервна система

Федералната резервна система / The Federal Reserve System / е централната банка /система/ на САЩ.

Създадена е през 1913, включва 12 централни банки, Федерален резервен борд, различни комитети и банки членове.

Theme 9 – Пари и банки

- Федерална резервна система

Федералната резервна система действа независимо от конгреса.

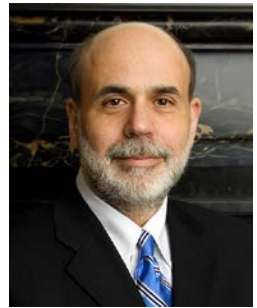

Federal Reserve
Building in Washington, D.C.

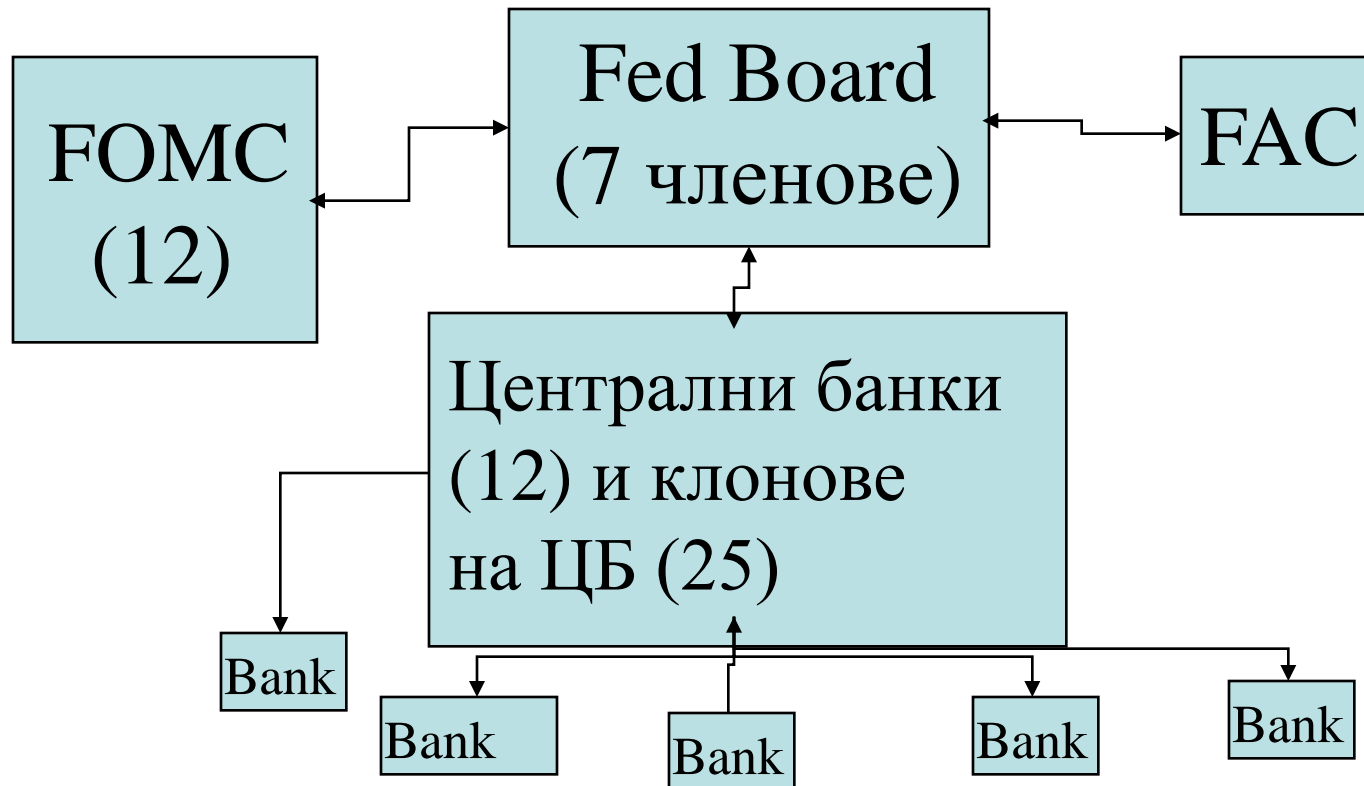

The Capitol in
Washington, D.C.

Theme 9 – Пари и банки

- Организация на Федералната резервна система

Theme 9 – Пари и банки

- Организация на Федералната резервна система

FOMC - Federal Open Market Committee.

В него участват 7 членове на борда плюс президентите на 5 централни банки. Това е комитет вземащ решения.

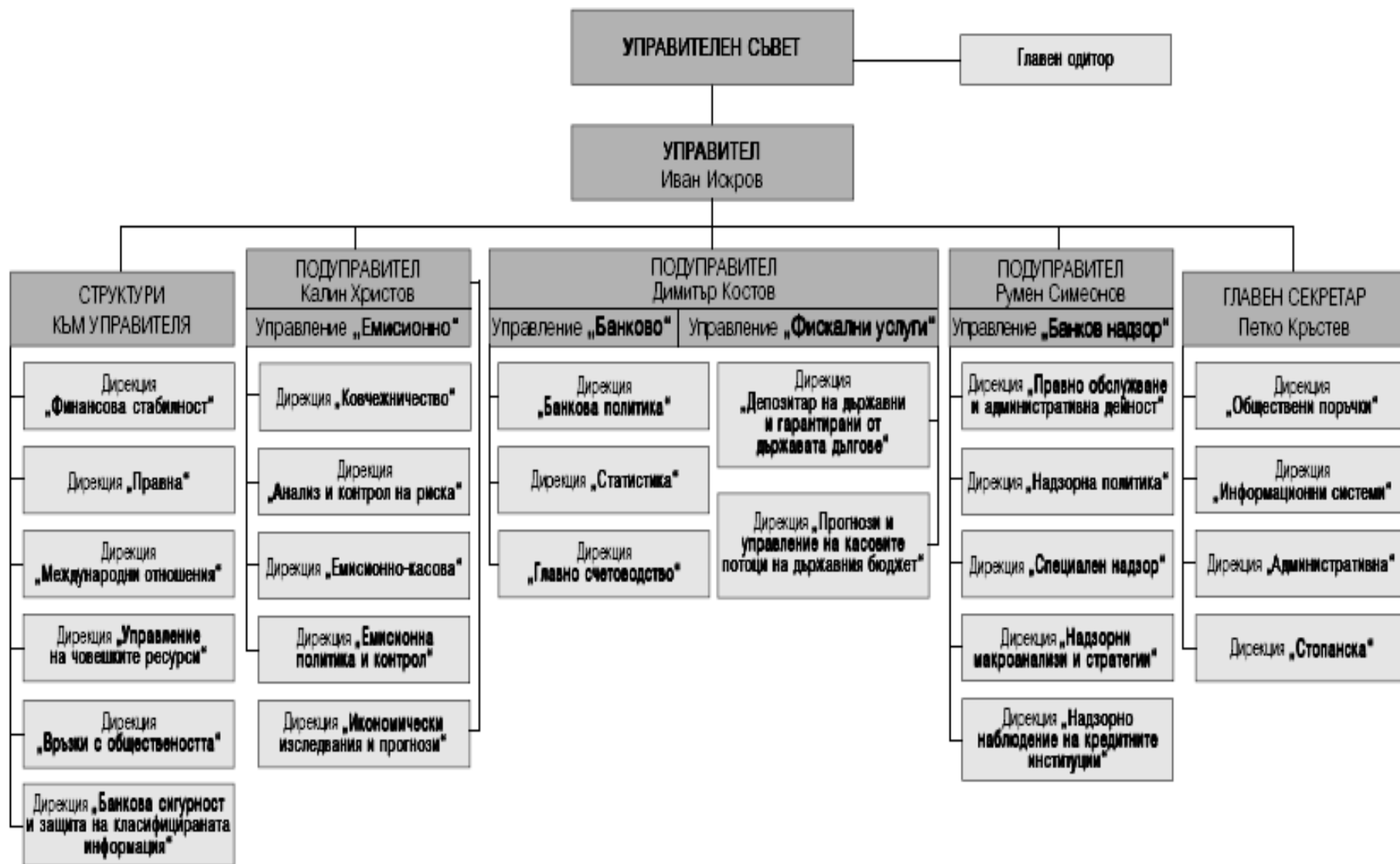
FAC - Federal Advisory Committee.

Theme 9 – Пари и банки

- **Българската народна банка** е една от най-старите национални институции, създадена непосредствено след възстановяването на българската държава, на **25 януари 1879 г.**, а на 6 юни същата година е извършена и първата банкова операция.
- БНБ е **независим емисионен институт** на държавата, който се отчита пред Народното събрание. Тя има ключова роля в българската икономика и полага грижи за поддържане на устойчивостта на българската парична единица, както и за укрепването и развитието на банковата и кредитната система на страната.

Theme 9 – Пари и банки

- Независимостта на БНБ е гарантирана с нейния устройствен закон (ЗБНБ) и с Договора за функционирането на Европейския съюз. От 1 януари 2007 г. банката е член на Европейската система на централните банки и участва във вземането на решенията в сферата на банковото дело и финансите в Европейския съюз. Управителят на БНБ е член на Генералния съвет на Европейската централна банка.

Theme 9 – Пари и банки

БНБ – Управителен съвет

*Калин Христов,
Иван Искров,
Румен Симеонов,
Димитър Костов
(на първия ред от
ляво на дясно).
Олег Недялков (до
01.12.2012 г.),
Пенка Кратунова,
Стати Статев
(на втория ред от
ляво на дясно).*

Theme 9 – Пари и банки

БНБ – музейна сбирка

- Музеят на БНБ е открит официално на 25 януари 1999 г. във връзка с честването на 120-годишнината от основаването на банката.
- Постоянната изложба е структурирана в няколко раздела. На площ от около 300 кв. м. тя онагледява богатството от антични и средновековни монети, откривани на територията на България от V в. пр. Хр. до днес; многогодишната дейност на Министерство на финансите и на БНБ по емитирането на монети за нуждите на паричното обращение на страната; историята на банкнотната емисия, осъществявана от БНБ след 1885 г.

Theme 9 – Пари и банки

Управители на БНБ 1879-1899

4 април 1879 - 1 юли 1879 г.	<u>Лудовиг Карбоньор, Управляващ</u>
1 юли 1879 - 27 април 1881 г.	<u>Георги Желязкович, Управител</u> <u>Исидор Михайлович,</u> <u>Управляващ</u>
27 април 1881 - 11 октомври 1883 г.	<u>Иван Евстратиев Гешов,</u> <u>Директор</u>
1 декември 1883 - 26 август 1886 г.	<u>Димитър Попов, Управляващ</u>
26 август 1886 - 4 декември 1887 г.	<u>Михаил Тенев, Управляващ</u>
4 декември 1887 - 1 януари 1894 г.	<u>Михаил Тенев, Управител</u>
1 януари 1894 - 19 януари 1899 г.	<u>Стефан Караджов, Управляващ</u>
19 януари 1899 г.	

Theme 9 – Пари и банки

Управители на БНБ 1989-2013

20 декември 1989 - 9 януари
1991 г.

Иван Драгневски,
Председател

9 януари 1991 - 24 януари 1996
г.

Тодор Вълчев, Управител

24 януари 1996 - 11 юни 1997 г.

Любомир Филипов,
Управител

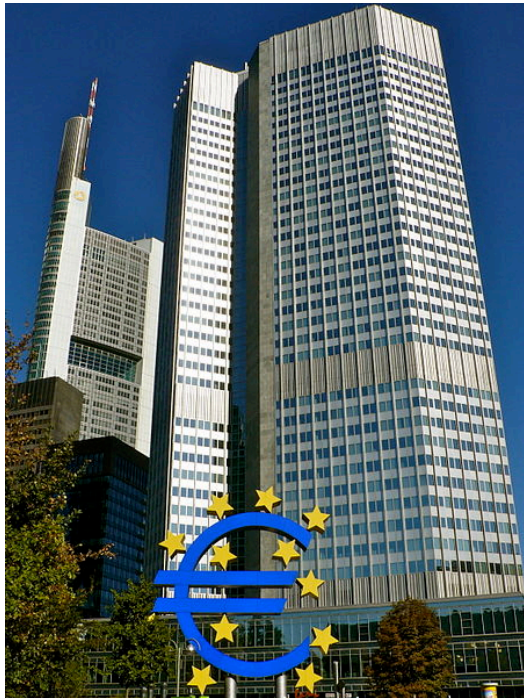
11 юни 1997 г. - 9 октомври 2003
г.

Светослав Гаврийски,
Управител

9 октомври 2003 г.

Иван Искров, Управител

Седалището на ЕЦБ във Фрнкфурт; Жан Клод Трише – Президент на ЕЦБ

Theme 9 – Пари и банки

- Федерална резервна система

Функциите на Федерална резервна система включват:

- Контрол на паричното предлагане
- Банков надзор
- Проверка на клирингови операции / Check clearing
- Статистика и изследвания

Theme 9 – Пари и банки

- Fed и паричното предлагане

Fed контролира паричното предлагане чрез

1. Операции на открития пазар / Open Market Operations

2. Политика по отношение на банковите резерви (Капиталова адекватност) / Reserve Requirement Policy

3. Дисконтова политика / Discount Rate Policy

Theme 9 – Пари и банки

- Fed и паричното предлагане

Операции на открития пазар: Fed купува и продава държавни облигации /government bonds/ на открития пазар.

Държавните облигации са официални *споразумения* между правителството и фирмите или физически лица, които заемат пари на правителството в замяна на лихвен процент и погасяване на главницата.

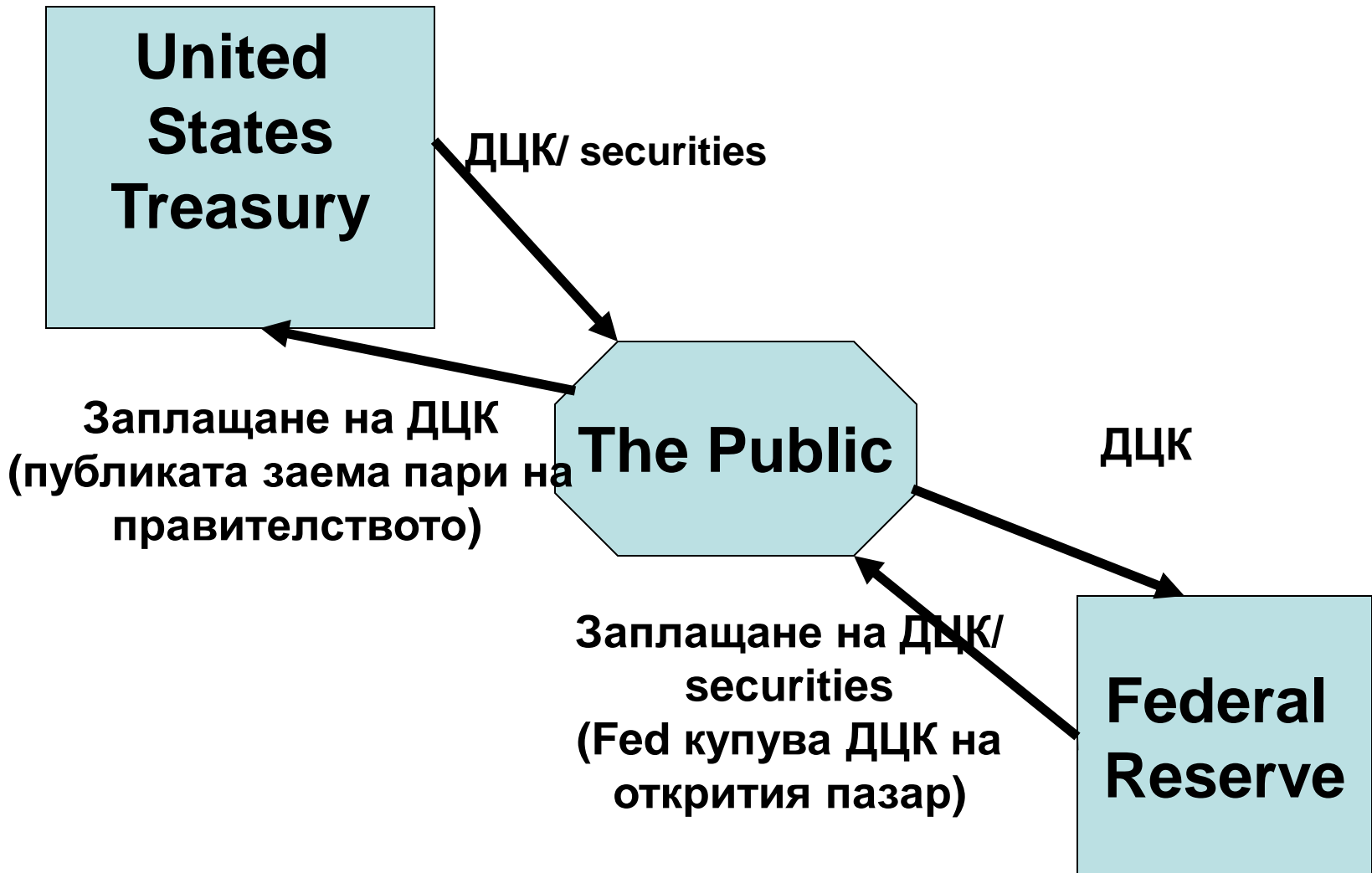
Theme 9 – Пари и банки

- Fed и паричното предлагане

Когато Fed купува облигации, публиката получава налични пари в замяна. Fed емитира пари за да заплати облигациите. Това увеличава паричното предлагане.

Когато Fed продава облигации, паричното предлагане намалява.

Theme 9 – Пари и банки

Theme 9 – Пари и банки

- Fed и паричното предлагане

Политика за поддържане на резерви

Когато бизнеса или физически лица депозират в банките, банките са задължени да запазят част от депозираните средства (поддържане на резерв - *изискване*). Банката може да оперира с останалите средства (над резерва).

Theme 9 – Пари и банки

- Fed и паричното предлагане

Политика за поддържане на резерви

За повечето разплащателни / чекови сметки изискването е за 10% резерви. Когато процентът на банковите резерви намалява банката оперира с по-голям ресурс и това увеличава парите в обръщение.

Когато Fed увеличава изискването за банков резерви парите в обръщение намаляват.

Theme 9 – Пари и банки

- Fed и паричното предлагане

Дисконтова политика / Discount Rate Policy

Дисконтовият процент е лихвата по която Fed предоставя заеми на отделните банки.

Когато Fed увеличава процента, парите в обръщение намаляват.

Когато го понижава, парите в обръщение нарастват.

Theme 9 – Пари и банки

- Фракционно банкиране / Fractional Reserve Banking

Банките могат да оперират с процент (fraction) от депозитите на своите клиенти (и техния собствен капитал). Да предположим, че клиент депозира \$1,000:

Банка А	
Активи	Пасиви
\$1,000 Наличност	\$1,000 Депозит

Theme 9 – Пари и банки

- Фракционно банкиране

Да приемем че изискването за минимални резерви е 10% и банка А заема 90% от депозита на своя клиент:

Банка А	
Активи	Пасиви
\$100 Наличност	\$1,000 Депозит
\$900 Кредити	

Theme 9 – Пари и банки

- Фракционно банкиране

Лицето което е заело тези \$900 ги изразходва. Получателят на сумата от \$900 ги депозира в:

Банка Б

А

П

\$900 Наличност | \$900 Депозит

Банка Б

А

П

\$90 Наличност | \$900 Депозити
\$810 Кредити

Theme 9 – Пари и банки

- Фракционно банкиране

Процесът на създаване на пари продължава чрез аналогични операции на банка В, Г и т.н.

Банка В	
А	П
\$810 Наличност	\$810 Депозит

Theme 9 – Пари и банки

- Фракционно банкиране

Общото увеличаване на депозитите
 $\$1,000 + \$900 + \$810 + \$\dots = \$10,000.$

Theme 9 – Пари и банки

- Фракционно банкиране

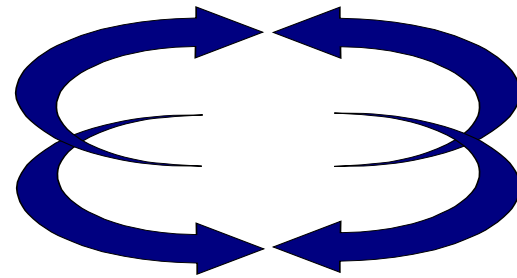
$$\$10,000 = 10 \times \$1,000$$

Общото увеличаване на националното парично предлагане = паричен мултипликатор / the money multiplier x първоначален депозит.

Т.е. паричният мултипликатор е **1/банковите резерви**.

Theme 9 – Пари и банки

- Скорост на паричното обръщение / Velocity of Money

Скоростта на паричното обръщение показва колко бързо едно и също количество пари се изразходва за покупката на продукти (БВП) за определен период от време – обикновено година.

Theme 9 – Пари и банки

■ Скорост на паричното обръщение

Скоростта се определя като $V = \text{БВП}/M$

Ако БВП = \$12,000 бил. и $M = 2,000$ бил., то

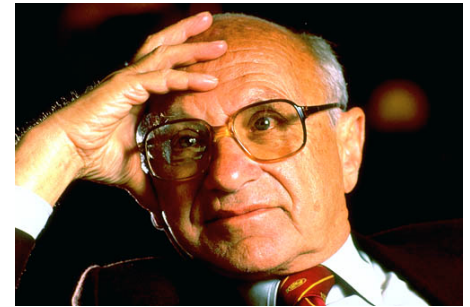
$$V = \$12,000/2,000$$

или: $V = 6$.

Theme 9 – Пари и банки

- Скорост на паричното обръщение

Ако $V = \text{БВП}/M$
тъй като $\text{БВП} = P \times Q$,
то $V = P \times Q/M$
или $P \times Q = M \times V$

Количествена теория на парите:

Когато M /паричното предлагане/ нараства, нараства и P /общо равнище на цените/. На лице е пряка, макар и невинаги пропорционална, зависимост между M и P .

Дейвид Юм, Джон Стюард Мил → М. Фридман

